

СЪВРЕМЕНЕН ПОДХОД ПРИ ПОСРЕЩАНЕ НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА ПРЕД МОРСКОТО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ В ОБЛАСТТА НА КОМУНИКАЦИИТЕ

Александров, Ч. & Тончева, С. (2019). *Комуникации на море и Световна морска система за бедствия и безопасност*. Варна: Стено

Валентин Василев

Висше военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“

Двезичен учебник със заглавие „Комуникации на море и Световна морска система за бедствия и безопасност“ (със заглавие на английски език *Communications at Sea and the Global Maritime Distress and Safety System*) излезе от печат в края на 2019 г. Същият е съставен от авторския колектив професор доктор Чавдар Александров и доцент доктор Соня Тончева. И двамата са дългогодишни изявени преподаватели във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“. Публикационната дейност е показателна за дидактическите им достижения.

Александров има доказан интерес към разглежданите проблеми. Автор е на 92 научни труда в областта на математиката, комуникациите, техническите средства за наблюдение, търсенето и спасяването на море. Сред тях са един монографичен труд, три учебника, четири учебни пособия, 17 статии в периодични списания с научно рецензиране и 67 доклада от научни конференции, публикувани у нас и в чужбина¹⁾.

Тончева е уважаван филолог с принос към усъвършенстването на дидактическата система на морския английски език в Република България. Досега има публикувани 31 научни труда. Различими са един монографичен труд, два

учебника, две учебни пособия, два съставени речника, седем статии в периодични научни списания и 17 доклада от научни конференции²⁾.

В наши дни компетентните институции с отговорности към регулацията на средата на сигурност и безопасност в морския domeйн предявяват високи и безкомпромисни изисквания към качеството на обучението и компетентностите на морските лица. Морският бизнес е потребител на разглеждания образователен продукт и като работодател също заявява силен интерес към подготовката на морски лица и подчертават необходимостта от трайни познания и навици. Авторите на настоящия учебник показват, че познават тези потребности и са способни да дадат подходящ отговор на съвременните изисквания към системата на морско образование и квалификация в областта на комуникациите на море. Функционалният аспект на Световната морска система за бедствия и безопасност е разкрит прецизно с необходимата за целите на обучителния процес дълбочина, така че да се достигне до специфично пределно ниво на изчерпателност по темата в рамките на предвиденото учебно време.

Учебникът е предназначен да удовлетвори потребностите на студенти от образователна степен „бакалавър“, обучаващи се в задължителния курс „Радиооператор обща категория за Световната морска система за бедствия и безопасност“. Едновременно с това е напълно приложим при повишаване на нивото на квалификация на обучаеми от моделните курсове на Международната морска организация (ММО) към ООН. Същият може успешно да бъде използван като полезен в методическо отношение наръчник от участниците в хода на подготовката за явяване на изпит пред Държавна агенция „Морска администрация“. Освен това трябва да бъде отбелязано, че съдържанието на учебника е в значителна степен адаптирано към приложимите в разглежданата област на познанието стандартизационни изисквания на ММО.

По предложените проблеми в страната са работили преподаватели и изследователи като Цв. Цанев, Гр. Грозев (Canev, 2016), Ив. Йорданов (Yordanov, 2011), Тр. Пенков (Penkov, 2008), Ст. Димитров, Ан. Крушев (Dimitrov, 2007) и др. Техните трудове са послужили за отправна точка при съставянето на учебника. Авторите са използвали общо 30 литературни източника. От тях седем са на български език, а 23 – английски език.

Разглежданите научно-педагогически проблеми не са нови, но остават актуални в съвременната среда за морска сигурност и безопасност. Комуникациите на море са от критично значение, особено за безопасността на море, още от зората на нашата цивилизация. В новата история на корабоплаването инцидентът с безопасността на круизния лайнер „Титаник“ показва изключително важното значение на обмена на информация за условията на района на плаване и състоянието на субектите на безопасността, присъстващи в средата. Крайъгълен камък е отмяната на морзовия код и въвеждането на Световна морска система за бедствия и безопасност през 90-те години на XX век, като

е поставен акцент върху актуалните процедури за обмяна на информация при координиране на съвместните действия в даден район при извършване на действия по търсене и спасяване. Тези етапи са отбелязани в учебника, поставяйки акцент върху актуалността и значението на предоставения систематизиран теоретичен материал, илюстриран с подходящи примери. В учебника са използвани общо 68 фигури и 28 таблици (Alexandrov, 2019).

Необходимо е да бъде оценено изцяло положително това, че подбраното съдържание накрива в методологически аспект съвременните съображения за гарантиране на безопасността на морските превози не само в района на Черно море, но и по целия свят. Това е извършено в съответствие с препоръките на свързаните регламентиращи публикации, като например Анекс 3 към Резолюция А.703 (17) (IMO, 2002), Моделен курс 1.25 (IMO Model Course 1.25, 2015) и Моделен курс 1.26 (IMO Model Course 1.26, 2015) на ММО, касаещи процесите на обучение и следдипломна квалификация (Alexandrov, 2019: 8). Авторите използват за фундамент при изграждане на логическата структура на учебника реални съвременни изисквания към компетентността на морските лица, дадени от Международната конвенция за подготовка, сертифициране и носене на вахта от морските лица STCW 78/95, с допълненията от Манила 2010 и Наредба №6 за компетентността на морските лица на Република България, издадена от Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията (Alexandrov, 2019: 6 – 9).

Учебникът представя учебния материал паралелно на български и английски език. Тази особеност също може да бъде определена като положителна характеристика. Авторите са взели смело решение, което прави учебника гъвкав и пригоден към особеностите на работните процеси в морската сфера, където професионалното общуване се извършва предимно в многонационална среда. Учебният материал е поднесен изкусно и достъпно за обучаемите. Това позволява да бъдат подпомагани когнитивните способности на обучаемите при овладяването на специализирани термини на английски език. Способства за повишаване на ефективността на процеса на придобиване на трайни знания, които трябва да бъдат приложени в практиката чрез специализиран английски език. Принос към повишаването на ефективността на обучението има разработеното ръководство към учебника за подготовка за изпит, където са предоставени в резюме темите и тестови въпроси за самоконтрол на английски език. Без съмнение, друго приложение може да бъде намерено при осигуряване на учебните планове за чуждоезиково обучение на морски кадри, обучаващи се във висши училища в Република България.

Учебникът е съставен в духа на добрата образователно-възпитателна практика. Позоваването на добри морски практики, използването на специализирани за морските комуникации термини, заедно със собственото за системния анализ представяне на феномените и процесите, допринася за кул-

турологичното приобщаване на обучаемите към морския домейн. За методическо организиране на предаването на учебното съдържание са използвани възможностите на системния анализ. Разглежданите комуникационно-информационни системи са представени в структурен аспект, функционален аспект и аспект свойства. При наличието на целесъобразност същите са декомпонирани на подсистеми и отделни групи свързани елементи. Систематизирането на функционални връзки между отделните системни елементи допринася за подобряване на усвояването на специфичната материя на комуникациите на море. Показването на отношенията между самите елементи е обвързано с конкретни системни свойства, което несъмнено улеснява усвояването на учебния материал.

Логическата структура на представения труд е изградена от единадесет структурно свързани учебни теми. Обучаемите придобиват новите знания в строго методически обособена последователност. Първата изучавана тема е за теорията на радиовълните, характеристиките и явленията, свързани с този физичен феномен. Представена е есенцията на физичните основи, върху които се изграждат връзките на море. Синтезирано са описани свойствата, режимите и механизмите за разпространение на електромагнитните вълни. Физичните процеси са описани достъпно, но с предоставяне на необходимия математически апарат, фигури и таблици (Alexandrov, 2019: 10 – 39).

По-нататък темите са подбрани внимателно и също носят теоретичен характер, но акцентът е поставен върху концепцията за реализиране на съвременните комуникации, представени като система, която е незаменим опорен стълб, поддържащ управлението на системата за търговско корабоплаване и безопасността в морските пространства. На вниманието на обучаемите са представени основните видове корабно и брегово оборудване за реализиране на комуникациите на море. Акцентирано е върху структурния аспект и взаимосвързаността между елементите, като оттам е обяснен и функционалният аспект на морските комуникационни системи. Наред с това са разкрити основните видове съобщения в комуникациите на море. Приложеният илюстративен материал има практическа насоченост и дава примерни ергономични решения за разположение на корабно оборудване за комуникации в Световната морска система за бедствия и безопасност (Alexandrov, 2019: 40 – 59).

В следващите теми са описани последователно системата за автоматично теснолентово буквопечатане NAVTEX (Alexandrov, 2019: 108 – 131), системата за спътникова комуникация INMARSAT (Alexandrov, 2019: 132 – 151), системата за търсене и спасяване COSPAS – SARSAT (Alexandrov, 2019: 152 – 173), автоматичната идентификационна система AIS (Alexandrov, 2019: 174 – 229) и системата за далечно проследяване и идентификация LIRT (Alexandrov, 2019: 230 – 243). Основните съвременни навигационно-комуникационни системи са разгледани в необходимия обем, достатъчен за достигане

на високо ниво на квалификация на морските лица. Дълбочината, в която са представени системите, удовлетворява в пълна степен изискванията на ММО, касаещи подготовката и компетентността на морски лица. Процесът на възприемане на важната информация е подпомогнат чрез точно и ясно методологическо структуриране на темата. Основните елементи на всяка от темите са обвързани и последователно разкриват процеса на формиране на потребност на море от определен информационно-комуникационен продукт или услуга и създаване на системата във времето. Дава се общо описание на системата, описват се основните и критичните системни елементи, както и режимите на работа. Ценност притежава отразената гледна точка на автора относно съвременните тенденции и перспективите за развитие на разглежданите системи и технологиите в обозримо бъдеще. Това е специфична симбиоза между експертиза по отношение на системите за комуникация на море и натрупан дългогодишен опит в сферата на морското образование и подготовка на морски кадри.

Специално място е отредено на осъществяването на комуникация при провеждане на операции по търсене и спасяване съгласно утвърдените стандарти в Международната конвенция за търсене и спасяване. Разгледани са структурата на комуникациите при търсене и спасяване в съответствие с приложимите стандартни процедури. Знанието е задълбочено допълнително в областта на приложимите радиочестоти в регламентираните морските честотни диапазони. Изграждането на комуникационен план по търсене и спасяване е своеобразна връхна точка, в която са проектирани придобитите теоретични знания на обучаемите. Подчертано е критичното значение на безопасността и запазването на живота на море. Илюстрациите са предвидени за формиране на начална практическа подготовка на обучаемите, запознавайки се с основните изгледи на специализираните средства на кораба (Alexandrov, 2019: 244 – 265).

Известна препоръка може да бъде отправена към авторите, свързана с оформянето и прецизирането на част от схемите с български текст, публикувани в съответната англоезична секция на учебника. Но това не намалява научната и дидактическата стойност на труда в неговата цялост.

В заключение може да се направи изводът, че настоящият учебник е съставен в резултат на съществуваща потребност от специализирана учебна литература в областта на теорията на морските комуникации. Чрез него е представен един възможен съвременен подход за посрещане на предизвикателства пред морското висше образование в областта на комуникациите на море. Същият допринася към процесите на повишаване на качеството на учебния процес, като по този начин формира среда за подготовка на висококвалифицирани морски кадри, способни да се реализират в силно конкурентна многонационална среда.

БЕЛЕЖКИ

1. Според данни от Регистъра за научната дейност (РНД), публикуван от Националния център за информация и документация (НАЦИД) на адрес: <https://cris.nacid.bg/public/scientist-preview/11311> – бел. авт.
2. Според данни от РНД, публикуван от НАЦИД на адрес: <https://cris.nacid.bg/public/scientist-preview/11369> – бел. авт.

REFERENCES

- Alexandrov, C. & Toncheva, S. (2019). *Communications at sea and the Global Maritime Distress and Safety System*. Varna: Steno.
- Canev, C., Grozev, Gr. & Alexandrov, Ch. (2016). *Svetovna morska sistema za bedstvia i bezopasnost*. Varna: Largo city [in Bulgarian].
- Dimitrov, S., Krushev, A. & Rajkov, R. (2007). *GMDSS za vahteni pomostnik-kapitani*. Varna: Zograf [in Bulgarian].
- IMO Model Course 1.25. *General Operator's Certificate for GMDSS*. London: IMO, 2015.
- IMO Model Course 1.26. *Restricted Operator's Certificate for GMDSS*. London: IMO, 2015.
- IMO Assembly Resolution A.703 (17). *Training of Radio Personnel in GMDSS*. London: IMO, 2002.
- Yordanov, I. (2011). *GMDSS for Navigators*. Varna: Technical University Publishing Center.
- Penkov, T. (2008). *Radiotehnica*. Varna: NVNA Publishing Center [in Bulgarian].

CONTEMPORARY APPROACH TOWARD CHALLENGES OF MARITIME HIGHER EDUCATION IN COMMUNICATIONS

Alexandrov, Ch. & Toncheva, S. (2019). *Communications at Sea and the Global Maritime Distress and Safety System*. Varna: Steno

✉ **Dr. Valentin Vasilev, Assoc. Prof.**
Nikola Vaptsarov Naval Academy
Varna, Bulgaria
E-mail: valentin-vasilev@naval-acad.bg